
Søknadstype

Velg søknadstype

Søknadstype

Prosjekt

Beskriv prosjektet

Prosjekttittel

Frie vitenskapelige publikasjoner

Mål for prosjektet

Åpen tilgang til forskningsresultater er et allment gode og et strategisk forskningspolitisk mål for myndigheter, forskningsinstitusjoner og andre aktører nasjonalt og internasjonalt. Forskningsinstitusjoner har en nøkkelrolle i å produsere kunnskap, og bibliotekene en særlig rolle i å formidle kunnskap til samfunnet. Allmenn tilgjengelig kunnskap er et viktig premiss for demokratibyggning og en bærekraftig utvikling.

I arbeidet for åpen tilgang til forskningsresultater er det avgjørende med kunnskap om hvilke virkemidler som skal til for at forskning blir åpent tilgjengelig. Hva er det som virker og hvorfor? Dette prosjektet vil undersøke ulike aspekter ved åpen tilgang til norske forskningsresultater. Vi ønsker å finne svar på følgende spørsmål: Hvor stor er andelen av norske vitenskapelige artikler med åpen tilgang, og hvordan varierer tilgangen mellom institusjonene i UH sektoren? Finnes det et økt gjennomslag for åpne publikasjoner?

I arbeidet med å undersøke forholdene ved UiB vil prosjektet søke å etablere en metode som er overførbar til andre institusjoner i Norge, og som er i samsvar med tiltak i utlandet. Dette anses som viktige bidrag i utvikling av tjenester ved forskningsbibliotek.

Prosjektbeskrivelse

Det er et gode for et samfunn at forskningsresultater er åpent tilgjengelige for allmennheten og ikke låst bak betalingsmur. Bibliotekene har en nøkkelfunksjon i å gjøre kunnskap tilgjengelig for alle (Open Access). Open Access nevnes blant annet i Nasjonal bibliotekstrategi 2015-2018 (2015, s. 26), Stortingsmeldingen, Lange linjer – kunnskap gir muligheter (2012-2013) og FNs agenda 2030 for

bærekraftig utvikling (mål 16.10). Forskningsbibliotekene har et særskilt ansvar for å utvikle infrastruktur, tjenester og tilrettelegge for åpen tilgang til forskningsresultater fra sine institusjoner. Forskningsresultatene er ment å komme hele samfunnet til gode. Utvikling av nye publiseringsmodeller som, i motsetning til de nåværende kommersielle modeller, kan være et bærekraftig alternativ som sikrer tilgang til kunnskap for alle. Med dette prosjektet ønsker vi å drive dette strategiske arbeidet videre.

I nasjonale og internasjonale retningslinjer defineres to muligheter for åpen tilgang: Åpen publisering (gull Open Access) og egenarkivering i åpne arkiv (grønn Open Access). I tillegg finnes det en rekke andre aktører (kommersielle eller ei) som legger publikasjonene ute i det fri, lovlig eller ulovlig. Begrepet frie publikasjoner omfatter derfor i denne søknaden alle typer tilgjengeliggjøring på nettet uten at det kreves et betalingsvederlag.

Kravet om å gjøre forskningen åpen tilgjengelig og etterprøvbar er blitt skjerpet fra internasjonalt, nasjonalt og lokalt holdt. Norsk forskningsråd (2014) og andre eksterne finansiører setter åpen deling som betingelse for sin finansielle støtte. Slike krav bidrar til at andelen åpen publisering øker, og Norge er et av landene i spissen for denne utviklingen (se til eksempel Archambault et al., 2013).

Siteringer betraktes gjerne som den egentlige valutaen i forskningen. Siteringer er viktig for å oppnå gjennomslag, og inngår også i internasjonale universitetsrankinger. Forskingen viser at åpne publikasjoner blir hyppigere sitert enn publikasjoner bak betalingsmurer (se til eksempel Archambault et al. 2016 og Jamali & Nabavi 2015). Disse funnene er imidlertid omstridt. Et av hovedmålene er derfor å undersøke om det eksisterer en såkalt siteringsfordel for vitenskapelige publikasjoner med fri tilgang. En slik fordel vil stimulere den enkelte forskeren til å gjøre sitt arbeid åpent og akselerere en videre utvikling i denne retningen. Dette vil også sette forlagsbransjen under press om å tilby åpne løsninger og bærekraftige publiseringsmodeller.

Allerede i dag finnes det ulike tiltak for å gjøre publikasjonene åpne, blant annet har institusjonene opprettet egne publiseringsfond og tilbyr åpne institusjonelle arkiv for tilgjengeliggjøring av vitenskapelige publikasjoner. Grunnet ulike modeller for åpen tilgjengeliggjøring har det imidlertid vært vanskelig å bestemme det totale antallet. Prosjektet har som mål å bidra med metoder som gjør det enklere å samkjøre norske tiltak med utviklingen som foregår internasjonalt. Diskusjonen om åpen tilgang både nasjonalt og internasjonalt dreier seg i stor grad om vektlegging av ulike modeller. For å kunne si noe om hvilke tiltak som er mest effektive, belyses særskilt forholdene ved UiB som en representativ institusjon i sektoren.

De nevnte aktivitetene anses som viktige bidrag i den videre bibliotekutviklingen. Resultater fra prosjektet vil gi argumenter og virkemidler for en økt åpen kunnskapsdeling og ha verdi for både UH-sektoren, hele biblioteksektoren og allmenheten. Funnene vil være overførbare til andre institusjoner i Norge og i utlandet. Prosjektets hovedansvar er å dele resultatene slik at andre får nytte av dem. Funnene er relevante for et bred publikum, og konferansedeltagelse og publisering tilstrebes.

Vi har strukturert prosjektet i fire arbeidspakker som tilsammen skal gi svar på de ulike aspektene ved åpen tilgjengelighet. Prosjektet er tungt datadrevet og det anvendes kvantitative, bibliometriske analyser. Datatilrettelegging og datavasking er viktige elementer i starten av prosjektet. Samtidig må metodene testes og utvikles. Visualisering av resultatene er et annet viktig element.

Arbeidspakke 1: Undersøke om det eksisterer en såkalt siteringsfordel for frie vitenskapelige publikasjoner.

Basert på oversikten over vitenskapelige publikasjoner i CRISTin sammenstilles frie og lukkede publikasjoner. Det analyseres videre publiserings- og siteringsmønsteret for hele UH-sektoren. Spesielt forholdene ved Universitetet i Bergen belyses. For å lokalisere leverandører med fri tilgang søkes publikasjonene i Google Scholar. Fra Google Scholar hentes også siteringstallene. Dataene fra Google Scholar er feilbeheftet og må vaskes, noe som innebærer tidkrevende manuelt arbeid. Basert på våre tidligere undersøkelser tilpasses scriptet for webscraping. Ulike siteringsindikatorer vurderes og testes.

Arbeidspakke 2: Analyse av fire norske publiseringsfond som finansierer åpen publisering
Forskningsinstitusjoner nasjonalt og internasjonalt har de siste årene etablert publiseringsfond som tiltak for å fremme økt åpen tilgang til forskningsresultater. I denne arbeidspakken vil vi sammenstille og analysere resultatene fra publiseringsfondene ved Universitetet i Bergen, Universitetet i Oslo, Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet (NTNU) og Universitetet i Tromsø i perioden 2013 til 2016. Publiseringsfondene gir alle støtte til vitenskapelige artikler i åpne tidsskrift på nivå 1 og 2 i det norske systemet, og har ellers i stor grad sammenfallende retningslinjer. Ett unntak er publiseringsfondet ved UiB, som i en prøveperiode fra 2013 til 2016 har dekket forfatteravgift til både publisering i åpne tidsskrifter og frikjøp av enkeltartikler i abonnementstidsskrift (hybridpublisering). I denne delen vil vi analysere andel vitenskapelige artikler som har mottatt støtte fra publiseringsfondene i forhold til det totale antall vitenskapelige artikler fra institusjonene i perioden. I hvilken grad har de norske fondene oppfylt målsetning om økt åpen tilgang til forskningsresultater? Er det store forskjeller mellom fondene i forhold til faktorer som andel artikler, faglige forskjeller og penger brukt?

Arbeidspakke 3: Analyse av vitenskapelige artikler fra UiB publisert åpent

Denne delen av prosjektet vil fokusere på det totale antall vitenskapelige artikler fra UiB publisert åpent i perioden 2013 til 2016. Publiseringsfondet ved UiB gir kun en oversikt over vitenskapelige artikler publisert med støtte fra fondet, og det mangler dermed en total oversikt over antall artikler med UiB-forfattere som er publisert i åpne tidsskrift og ved frikjøp av enkeltartikler i abonnementstidsskrifter (hybridpublisering). Det er vanskelig å kartlegge artikler som publiseres åpent i hybridtidsskrifter fordi det ikke finnes en kilde for å hente ut data automatisk på samme måte som for åpne tidsskrift. For å få oversikt over hybridartikler vil data fra CRISTin sammenstilles og analyseres mot data om utgiver og enkeltartikler. Metoden vil være en sammenstilling av data hentet ut automatisk fra ulike kilder (for eksempel Google Scholar, Crossref og AuthorMapper) og deretter en manuell gjennomgang for å identifisere hybridartiklene. Målet er at denne metoden senere kan gjenbrukes både ved UiB og av andre institusjoner. Det er et behov nasjonalt og internasjonalt å få

oversikt over artikler som publiseres åpent gjennom hybridpublisering. En slik sammenstilling av alle åpne artikler er ikke gjort tidligere, og vil gi verdifulle svar på hvor og i hvilken grad UiB-forskere publiserer sine artikler i åpne kanaler.

Arbeidspakke 4: Analyse av vitenskapelige artikler fra UiB tilgjengelig i åpne forskningsarkiv
Den andre kvalitetssikrede, godkjente kanalen for å gjøre forskning åpent tilgjengelig er arkivering i et åpent forskningsarkiv. Ved UiB ble det i 2004 etablert et åpent forskningsarkiv (BORA), og det finnes en rekke institusjonelle og faglige forskningsarkiv nasjonalt og internasjonalt der versjoner av vitenskapelige artikler blir gjort tilgjengelige. Ved å hente ut og analysere data fra ulike kilder som samler inn data fra åpne forskningsarkiv (som NORA, BASE Bielefeld Academic Search Engine, OpenDOAR og OAlster) vil det være mulig å si noe om hvor og i hvilken grad UiB forskere egenarkiverte sine vitenskapelige artikler i perioden 2013 til 2016. Hvor stor andel av vitenskapelige artikler fra UiB er tilgjengelige gjennom åpne arkiv, og i hvilke versjoner? Er artikler fra UiB publisert som en del av prosjekt støtter av Det Norske Forskningsrådet og EUs Horizon 2020 tilgjengelige i åpne arkiv i henhold til de retningslinjene som ligger i prosjektene?

Hovedsakelige deltagere (avhengig av arbeidspakke) og deres respektive kompetanseområder
Karin Rydving er seksjonssjef for Digitale systemer og tjenester og fungerende avdelingsleder for Spesialsamlingane ved Universitetsbiblioteket i Bergen. Hun er medlem i flere samarbeidsutvalg ved UiB og sitter i BIBSYS rådgivende gruppe. Rydving har ledet og deltatt i flere bibliotekutviklingsprosjekt med midler fra NB.

Susanne Mikki er førstebibliotekar ved Universitetsbiblioteket i Bergen med arbeidsområde bibliometri. Hun er medlem i UHR-bs arbeidsgruppe for forskningstjenester og har tidligere mottatt utviklingsmidler fra NB.

Ingrid Cutler er rådgiver ved Universitetsbiblioteket i Bergen med arbeidsområde åpen tilgang til forskningsresultater. Hun har skrevet en rekke rapporter, notater og innspill om åpen tilgang og har presentert UiBs arbeid med åpen tilgang på seminarer og konferanser. Hun har ledet og deltatt i flere bibliotekutviklingsprosjekt med midler fra NB.

Tormod Eismann Strømme er spesialbibliotekar ved Universitetsbiblioteket i Bergen med arbeidsområde åpen tilgang og teknisk tilrettelegging.

Hemed Ruwehy og Øyvind Liland jobber med systemutvikling og programmering ved Universitetsbiblioteket i Bergen og har tidligere vært involvert i tilsvarende prosjekter.

Relevante publikasjoner til medlemmene

Mikki, S. (2010). Comparing Google Scholar and ISI Web of Science for Earth Sciences. *Scientometrics*, 82(2), 321-331. doi:10.1007/s11192-009-0038-6

Mikki, S., Al Ruwehy, H. A., Gjesdal, Ø. L., & Zygmuntowska, M. (To be published). Filter bubbles in interdisciplinary research. A Case study on climate and society.
Mikki, S., Zygmuntowska, M., Gjesdal, Ø. L., & Al Ruwehy, H. A. (2015). Digital Presence of Norwegian Scholars on Academic Network Sites—Where and Who Are They? *Plos One*, 10(11), e0142709. doi:10.1371/journal.pone.0142709

Referanser

Archambault, E., Amyot, D., Deschamps, P., Nicol, A., Rebut, L., & Roberge, G. (2013). Proportion of Open Access Peer-Reviewed Papers at the European and World Levels—2004-2011. Retrieved from http://www.science-metrix.com/pdf/SM_EC_OA_Availability_2004-2011.pdf

Archambault, E., Côté, G., Struck, B., & Voorons, M. (2016). Research impact of paywalled versus open access papers. *Science-Metrix and 1science*. Retrieved from <http://www.1science.com/oanumbr.html>

Den Norske Regjeringen (2013). Meld. St. 18 (2012-2013). Lange Linjer - kunnskap gir muligheter, Kapittel 3. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/meldst-18-20122013/id716040/>

FN Agenda 2030. Sustainable Development Goal 16. Available from: <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg16>.

Jamali, H. R., & Nabavi, M. (2015). Open access and sources of full-text articles in Google Scholar in different subject fields. *Scientometrics*, 105(3), 1635-1651. doi:10.1007/s11192-015-1642-2

Knowledge Exchange Consensus on monitoring OA. Retrieved from <http://www.knowledge-exchange.info/event/oa-monitoring>

Nasjonal bibliotekstrategi 2015-2018 Retrieved from https://www.regjeringen.no/contentassets/e1dd0466444d4d5d9d02e8d6897d38fb/nasjonal_biblioteksstrategi_2015-2018.pdf

Norsk forskningsråd. (2014). Forskningsrådets prinsipper for åpen tilgang til vitenskapelig publisering Retrieved from <http://www.forskningsradet.no/servlet/Satellite?blobcol=urldata&blobheader=application%2Fpdf&blobheadername1=Content-Disposition&blobheadervalue1=+attachment%3B+filename%3D%22OA-reviderteprippervedtatt.pdf%22&blobkey=id&blobtable=MungoBlobs&blobwhere=1274505116583&ssbinary=true>

Søker

Organisasjonsopplysninger

Organisasjonsnavn	Universitetsbiblioteket i Bergen
-------------------	----------------------------------

Organisasjonsnummer	983 455 476
---------------------	-------------

Kontonummer	
-------------	--

Institusjonens leder	
----------------------	--

Fornavn	Maria-Carme
---------	-------------

Etternavn	Torras
-----------	--------

Telefon	
---------	--

E-post	
--------	--

Er institusjonens leder kontaktperson for prosjektet?	Nei
---	-----

Kontaktperson	
---------------	--

Fornavn	Karin Cecilia
---------	---------------

Etternavn	Rydving
-----------	---------

Telefon	55 58 88 40
---------	-------------

E-post	karin.rydving@uib.no
--------	----------------------

Framdriftsplan

Prosjektet er	Toårig
---------------	--------

Aktivitetsplan for prosjektet

Beskrivelse	Datavasking og tilrettelegging
-------------	--------------------------------

Aktivitetsperiode

Fra dato	01.08.2017
----------	------------

Til dato	01.03.2018
----------	------------

Beskrivelse	Utvikling og testing av metode
-------------	--------------------------------

Aktivitetsperiode

Fra dato	01.09.2017
----------	------------

Til dato	01.04.2018
----------	------------

Beskrivelse	Sammenstilling og analyse av resultater
-------------	---

Aktivitetsperiode

Fra dato	01.01.2018
----------	------------

Til dato	01.10.2018
----------	------------

Beskrivelse	Rapportering og formidling av prosjektet
-------------	--

Aktivitetsperiode

Fra dato	01.03.2018
----------	------------

Til dato	31.12.2018
----------	------------

Andre opplysninger

Andre opplysninger/kommentarer om framdrifts-/aktivitetsplan

Siden prosjektet er delt inn i ulike arbeidspakker vil lengden av aktivitetene variere. Noen vil være tidligere avsluttet mens andre varer lengre. Tidsfristene er derfor kun ment retningsgivende. En mer detaljert aktivitetsplan er vedlagt denne søknaden.

Budsjett

Søknadsbeløp fra Nasjonalbiblioteket 510 000

Samarbeidspartnere

Har du samarbeidspartner(e)? Ja

Navn CERES

Beskriv samarbeidet Utlevering av CRISTin-data etter spesialbestilling. Samarbeidspartner har bekreftet sin deltagelse, men det er ikke inngått en formell avtale.

Navn UiT - Universitetsbiblioteket

Beskriv samarbeidet Samarbeidspartneren utleverer data fra publiseringsfond og bidrar til formidling.Gjelder arbeidspakke 2. Samarbeidspartner har bekreftet sin deltagelse, men det er ikke inngått en formell avtale.

Navn UiO - Universitetsbiblioteket

Beskriv samarbeidet Samarbeidspartneren utleverer data fra publiseringsfond og bidrar til formidling.Gjelder arbeidspakke 2. Samarbeidspartner har bekreftet sin deltagelse, men det er ikke inngått en formell avtale.

Navn	Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet - NTNU
Beskriv samarbeidet	Samarbeidspartneren utleverer data fra publiseringsfond og bidrar til formidling.Gjelder arbeidspakke 2. Samarbeidspartner har bekreftet sin deltagelse, men det er ikke inngått en formell avtale.

Vedlegg

Vedlegg